

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLERİNİN LİSELERDEKİ TÜRK EDEBİYATI EĞİTİMİ İÇİNDE HALK HİKÂYESİ ÖĞRETİMİNİN YETERLİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ*

Vafa SAVAŞKAN**

Geliş Tarihi: Temmuz, 2017

Kabul Tarihi: Eylül, 2017

Öz

Bu çalışmada Türk edebiyatı kaynakları arasında yer alan ve kültürümüzün bir parçasını oluşturan halk hikâyelerinin, liselerdeki Türk edebiyatı öğretimi içindeki yeterliliğinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Nitel araştırmanın çeşitli disiplinlere dayanan güçlü kuramsal temelleri olması dolayısıyla bu araştırma nitel araştırma yöntemi benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı öğretimi içinde halk hikâyesi öğretiminin yeterliliğine ilişkin görüşlerinin neler olduğu 2016–2017 eğitim-öğretim yılı güz döneminde, açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan verilere dayanarak betimlenmeye çalışılmıştır. Görüşme, nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama aracı olduğundan ve yirminci yüzyılın son çeyreğinde pek çok sosyal bilim alanında kullanıldığından bu çalışmada tercih edilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunulmuştur. Katılımcıların görüşlerini yansıtabilmek amacıyla, halk hikâyesi öğretiminin yeterliliğine ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlere doğrudan yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Edebiyat eğitimi, halk edebiyatı öğretimi, halk hikâyesi.

THE ANALYSIS OF INSIGHTS OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE TEACHERS ON THE ADEQUACY OF FOLK TALE TEACHING IN TURKISH LITERATURE COURSES AT HIGH SCHOOLS

Abstract

In this study, it was aimed at analyzing folk tales taking place in the sources of Turkish literature as constituting part of our culture with respect to their adequacy in teaching Turkish literature. With this purpose, the insights of Turkish language and literature teachers were referenced. This study was performed by adopting method of qualitative research since it has strong theoretical basis resting on diversified disciplines. In the study, the insights of Turkish language and literature teachers relying on the adequacy of teaching of folk tales in Turkish literature teaching were represented by means of semi-structured interview forms with open-ended questions in the education

* Bu çalışma, 11-14 Mayıs 2017 tarihinde IX. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde yazar tarafından sözlü olarak sunulan aynı adlı bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** Yrd. Doç. Dr.; Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, vefasavaskan@hotmail.com.

period of 2016-2017. Interview was preferred on the grounds that it has been the most frequently used data collection tool and it has been utilized in a great deal of branches of social sciences in the last quarter of 20th century. The technique of descriptive analysis was used in analysis of research data. The data obtained was presented to readers as regulated and interpreted. With the purpose of reflecting the insights of participants, positive and negative point of views on the adequacy of folk tale teaching were directly given place in the study.

Keywords: Literature teaching, folk literature teaching, folk tale.

1. Giriş

Genel amaçlarından biri öğrencilerde davranış değiştirmek olan “eğitim” bir birey doğduğu andan itibaren başlamaktadır. Öğrencilerin davranışları eğitim yoluyla değiştirilirken öğretim faaliyetleri ile geliştirilmektedir. Buna göre, eğitimin amaçları, öğretim faaliyetlerinin dayanağını oluşturmaktadır. Eğitimin amaçlarından bahsederken en önemli ögeyi-millî eğitimin amaçlarını-atlamamak gerekir. Bu bağlamda Türk dili ve edebiyatı öğretiminin bu millî amaçları desteklemesi kaçınılmazdır. Bu destek, Türk dili ve edebiyatı öğretiminin amaçları ile millî eğitimin amaçları arasında anlamlı bir ilişki kurmak suretiyle sağlanabilir (Kantemir, 1976: 72).

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ile 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri”ne uygun olarak belirlenmiş amaçlar içerisinde “*edebî metinler aracılığıyla Türk kültürünü ve Türkçenin inceliklerini tanımaları, Türkçeyi özenli ve bilinçli biçimde kullanmaları*”; “*Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi seçkin örnekler üzerinden tanımaları*”; “*Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlâki, kültürel ve evrensel değerleri tanımaları ve benimsemeleri*” gibi maddeler Türk kültürüne, Türk edebiyatının tarihi gelişimine, eserler aracılığıyla kültürel miraslarımızın tanınmasına ve benimsenmesine yönelik olduğundan dikkat çekicidir (MEB, 2015: 3).

Edebiyatın eğitimle ilişkisi en fazla kültür bağlamında değerlendirilebilir. Edebiyat kültürün bir parçasıdır ve edebiyat derslerinin kültürel değerleri aktarılmasında önemli rol oynar. Bir toplumun dilini, edebiyatını, yaşayış biçimini, zevklerini, folklorunu, sanatsal etkinliklerini vb. içeren millî kültürün en başta gelen öğelerinden birinin dil, diğerinin edebiyat olduğu dikkate alındığında edebiyat eğitiminin bu anlamda önemliliği ortaya çıkmaktadır.

Bir “millî kültür” kavramından söz ediliyorsa ve bunun Türk Dili ve Edebiyatı dersi bağlamında gerçekleştirilmesi önemliyse halk edebiyatı metinlerinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Halk kültürünün eğiticilik ve öğreticilik yanına dikkat çeken Ziya Gökalp, kültürün kaynağı olarak gördüğü halk bilimine gidilmeden, eğitim sorunlarının çözüme kavuşturulamayacağına dikkat çeker. Ziya Gökalp’e göre eğitim ve öğretimin hareket noktası

“millî kültür tedkiklerinden elde edilen millî neticeler olmalıdır. Bu da ancak kültür dediğimiz müessesedeki istikrarın, sürekliliğin ve devamlılığının ehemmiyetini müdrik kişiler marifetiyle sağlanabilecek bir hadisedir” (akt. Yılar, 2010: 28).

Çeşitlenen kültürler beraberinde her ulusun kendi kültürüne sahip çıkma isteğini ve gerekliliğini getirmiştir. Kültürlerine sahip çıkmak ve gelenek-göreneklerini gelecek nesillere aktarmak isteyen uluslar kendi kültürlerinin envanterlerini çıkartmanın yanı sıra bu çalışmalarını tek çatı altında toplamak istemişlerdir. UNESCO çatısı altında 17 Ekim 2003 tarihinde 32. genel konferansında “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”ni imzalanması bu amaca yöneliktir. Sözlü anlatımların da somut olmayan kültürel miras olarak tanımlandığı Amacı olan bu sözleşmede kültür envanteri çıkarma, kültürü koruma ve geniş kitlelere yayma gibi hedefler belirlenmiştir. Böylece, halk hikâyeleri de sözlü anlatımlar içerisinde yer alan ve korunması gereken türlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Halk hikâyelerinin derin çalışma alanının olması birçok kültür araştırmacısının dikkatini çekmiştir ve bu alanda çalışma yapmalarını sağlamıştır (Oğuz, 2008: 16).

TDK (Türk Dil Kurumu) (2005) tarafından “gerçek veya tasarlanmış olayları anlatan düzyazı türü, öykü” şeklinde tanımlanabilen hikâyeye ilgili Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisinde (2002) şunlar vurgulanmaktadır: “Arapça olan kelimenin lügat manası bir sözü ve bir haberi nakl ve rivayet eylemek, bir nesneye benzemek, bir kimseyi fiilen yahut kavlen taklit eylemek, bir kimseden bir söz nakletmektir. Kelime ayrıca anlatı, benzeme, tarih, destan, kıssa, masal, latife, fıkra, roman, siyer, menkabe, maktel vs. gibi birbirinden farklı muhtevalara sahip ve fakat umumiyetle olaya dayalı anlatım unsurlarını da karşılamaktadır.”

Türk kültürünün önemli mirası olan halk hikâyeleriyle de ilgili literatürde birçok tanımlama yapılmıştır. Boratav (1988), halk hikâyelerinin yeni şartlara uygun yeni bir edebî nev’in mahsulleri olduğunu; bazılarının konularının eski destanî eserlerin konularıyla müşterek olduğunu tahmin edilebildiğini; bundan başka birçok tema ve motif hatta ifade kalıbının da bu destanî eserlerden, onların yerlerini almış olan halk hikâyelerine geçmiş olabildiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra Boratav (1988) halk hikâyelerinin menşelerinin destan diye gösterilmesinin hiçbir zaman zorunlu olmadığına dikkat çekmiştir. Elçin’e (1986) göre, “Türk halk hikâyeleri, zaman seyri ve coğrafya-mekân içinde efsane, masal, menkıbe, destan vs. mahsullerle beslenerek, dinî, içtimai hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir.” Alptekin (1997), halk hikâyelerinin “göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden olup aşk, kahramanlık vs. gibi konuları işleyen; kaynağı Türk-Arap-İslam ve Hint-İran olan; büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan nazım-nesir karışımı anlatımlar” olduğuna vurgu yapmıştır. Güney, halk

hikâyelerini “halkın gönül dünyasını dile getiren ölmez hikâyeler” (akt. Oğuz, 2008: 3); Otto Spies, “bir sevgiliyi elde etme yolundaki maceraları anlatan masal” (akt. Boratav, 1988: 64); Kaya (2010) ise, halk hikâyelerini “16. yüzyıldan beri anlatılan, efsane, menkabe, destan gibi türlerle beslenip halk kültürünün pek çok ögesini ihtiva eden ve halkın roman ihtiyacını karşılayan bir anlatım türü” olarak tanımlamıştır. Aça, *Kozı Körpeş-Bayan Sulu Dastanı Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*, başlıklı çalışmasında halk hikâyesinin kahramanlık destanlarından sonra teşekkül eden ve nazım-nesir karışımı bir yapı sergileyen, destanlara nazaran daha kısa ve gerçekçi, yerleşik hayat/düzen mahsulü metinleri karşılamak amacıyla kullanılan bir kavram olduğunu vurgulamıştır (akt. Oğuz, 2008: 3).

Nazım nesir karışımı bir yapıya sahip olan halk hikâyelerinin anlatım ve tasvir kısmı düzyazı; duygu ve heyecanı dile getiren, hikâyenin ana kahramanının bir yakınına derdini açtığı kısımlar ise şiir olarak aktarılır. Bu özelliğiyle halk hikâyesi, diğer halk edebiyatı türlerinden ayrılır. Hikâyelerin düzyazı kısmında anlatıcı istediği değişikliği yapabilir fakat şiirle yazılmış kısımları olduğu gibi vermek mecburiyetinde olduğundan herhangi bir değişiklik yapamaz. Manzum kısımlarda halk şiirinin neredeyse her şeklinde ve türünde örneklerle rastlamak mümkündür.

Hikâyelerin giriş kısmında çoğu zaman, özgün hâlinde olmayan, hikâye anlatıcısı tarafından sonradan eklenmiş manzum parçaların olduğu da görülmektedir. Bu manzum parçalar hikâyecinin hikâyenin asıl kısmında yer alan şiirlerin haneleri arasına bir mâni veya sekiz heceli bir türkü eklemesiyle oluşan bu tür parçalara “türkülerin peşrevisi”, “selçuk”, “sersuhane” gibi adlar verilir (Alptekin, 1997: 10).

İçerisinde hiç şiire rastlanmayan, sadece düzyazıdan oluşan halk hikâyeleri de vardır. Bu tür hikâyelere “kara hikâye” adı verilir. Daha çok masalların etkisiyle oluşan bu kara hikâyelerin girişinde tıpkı masallarda olduğu gibi kalıplaşmış ifadeler vardır (Alptekin, 1997: 12).

Konusu aşk olan halk hikâyelerini meydana getiren hâdiseler gerçek veya gerçeğe yakındır. Bu sebeple teşekkül ettikleri devrin tarihî olayları bazen aynı şekilde bazen de hikâye gerçekliği içinde yer alır. Buna rağmen kahramanların başlarından geçen olaylarda olağanüstülüklerle çokça rastlanır (Alptekin, 1997: 19).

Anlatıcıları genellikle âşıklar olan halk hikâyeleri, bazı kurallara bağlı olarak anlatılır. Hikâyeye geçmeden önce fasıl ve döşeme kısımları vardır. Bu kısımlardan sonra asıl kısım ve sonuca geçilir. Eskiden meddahların anlattığı halk hikâyeleri günümüzde daha çok âşıklar tarafından anlatılmaktadır (Oğuz, 2008: 6).

Halk hikâyeleri genellikle mutlu sonla biter. Ancak, “Kerem ile Aslı”, “Tahir ile Zühre” gibi bazı hikâyelerde âşıkların bir araya geldikleri anda öldükleri de görülür. Bu şekilde, sonunda ayrılık olan bir hikâyenin vuslatla bitmesinin çeşitli sebepleri vardır. Genellikle dinleyiciler ayrılığı sevmediği için, anlatıcı da buna bağlı kalarak âşıkları kavuşturmuştur (Oğuz, 2008: 8).

Türk Edebiyatı ders kitapları incelendiğinde diğer halk edebiyatı ürünlerinin yanı sıra halk hikâyeleri örneklerine de yer verildiği görülmektedir. Bu çalışmada, Türk Edebiyatı ders kitaplarında örnekleri bulunan halk hikâyelerinin Türk Edebiyatı derslerinde yeterli düzeyde kullanılıp kullanılmadığı Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin görüşlerine göre tespit edilmeye çalışılmıştır.

a. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı kaynakları arasında yer alan ve kültürümüzün bir parçasını oluşturan halk hikâyelerinin, liselerdeki Türk edebiyatı öğretimi içindeki yeterliliğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir.

b. Problem Cümlesi

Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı kaynakları arasında yer alan ve kültürümüzün bir parçasını oluşturan halk hikâyelerinin, liselerdeki Türk edebiyatı öğretimi içindeki yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

c. Alt Problemler

1- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin tür (aşk, kahramanlık vs.) ve içerik açısından yeterliliğine ilişkin görüşleri nelerdir?

2- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili örneklerin dönemi yansıtan görsellere ilişkin görüşleri nelerdir?

3- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin verdiği iletilerin öğrencilerin olumlu kişilik gelişimine uygunluğuna ilişkin görüşleri nelerdir?

4- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin anlatılış biçimi, öğrencilerin dil ve düşünce gelişim düzeyine uygunluğuna ilişkin görüşleri nelerdir?

5- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyesiyle ilgili hazırlık soruları, metin altı sorular ve etkinliklerin halk hikâyesi metinlerini açıklayıcı ve tamamlayıcı nitelikte olup olmadığıyla ilgili görüşleri nelerdir?

6- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin yalın bir dilinin ve öğrencilerin söz varlığını geliştirecek nitelikte olup olmadığıyla ilgili görüşleri nelerdir?

7- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı dersinde halk hikâyesi öğretiminin, öğrencilerde hangi becerileri geliştirdiğine ilişkin görüşleri nelerdir?

2. Yöntem

a. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Nitel araştırmanın çeşitli disiplinlere dayanan güçlü kuramsal temelleri (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 35) olması dolayısıyla bu araştırma nitel araştırma yöntemi benimsenerek gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin halk hikâyesinin öğretiminin yeterliğine ilişkin algılarının neler olduğu açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan verilere dayanarak betimlenmeye çalışılmıştır. Görüşme, nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama aracı olduğundan ve yirminci yüzyılın son çeyreğinde pek çok sosyal bilim alanında kullanıldığından önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 35).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Sinop il merkezindeki liseler; örneklemini ise bu liselerde görev yapan Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada uygulanan açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunu 11'i kadın; 17'si erkek olmak üzere toplam 28 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yanıtlamıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerle ilgili demografik bilgiler aşağıda tablolarla sunulmuştur.

Tablo 1: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin *Cinsiyet* Değişkenine İlişkin Bilgileri

	f	%
Kadın	11	39
Erkek	17	61
Toplam	28	100

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %61'inin erkek, %39'unun kadın olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin *Eğitim Durumu* Değişkenine İlişkin Bilgileri

Eğitim Durumu	f	%
Eğitim Fakültesi	12	42
Fen Edebiyat Fakültesi	11	39
Yüksek Lisans	4	14
Diğer (Tezsiz Y. L.)	1	3
Toplam	28	100

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların %42'sinin eğitim fakültesi, %39'unun fen-edebiyat fakültesi, %14'ünün yüksek lisans, %3'ünün tezsiz yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin *Mesleki Kıdem* Değişkenine İlişkin Bilgileri

Mesleki Kıdem	f	%
1-5 Yıl	5	18
6-10 Yıl	5	18
11-15 Yıl	6	21
16-20 Yıl	7	18
21 Yıl ve Üstü	5	18
Toplam	28	100

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların %25'inin 16-20 yıl, %21'inin 11-15 yıl, %18'inin 6-10 yıl, %18'inin 1-5 yıl, %18'inin 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 4: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin *Halen Görev Yapılan Okul* Değişkenine İlişkin Bilgileri

Görev Yapılan Okul	f	%
Anadolu Lisesi	15	53
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	12	42
İmam Hatip Lisesi	1	3
Toplam	28	100

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların %53'ünün Anadolu Lisesinde, %42'sinin Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde, %3'ünün ise İmam Hatip Lisesinde görevli olduğu görülmektedir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

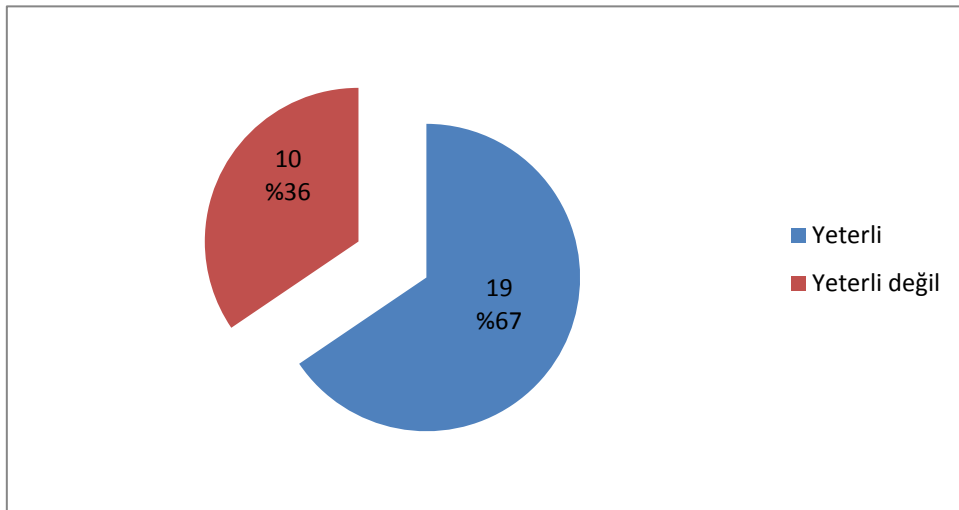
Çalışmada Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı öğretimi içinde halk hikâyesi öğretiminin yeterliğine ilişkin algılarının neler olduğu, 2016–2017 eğitim-öğretim yılı güz döneminde, açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan verilerle belirlenmiştir. Araştırmada verilerin elde edilmesi için kullanılan ve sekiz açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunun kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla, form öncelikle ölçme ve değerlendirme alanından bir uzman ve Türk dili ve edebiyatı eğitiminden üç uzmanın görüşüne sunulmuş, uzmanların önerileri doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümü, katılımcılara ilişkin kişisel bilgilerle; ikinci bölümü ise Türk edebiyatı öğretmenlerinin görüşlerini belirlemeye yönelik açık uçlu sorularla ilgilidir. Araştırma verilerinin

çözümlemesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunulmaya çalışılmıştır. Katılımcıların görüşlerini yansıtabilmek amacıyla, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin halk hikâyesi öğretiminin yeterliliğine ilişkin belirttikleri olumlu ve olumsuz görüşlere doğrudan yer verilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmanın alt problemlerinden biri Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin tür (aşk, kahramanlık vs.) ve içerik açısından yeterliliğine ilişkin algılarının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda katılımcılara “*Sizce Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleri tür (aşk, kahramanlık vs.) ve içerik açısından yeterli midir? Yetersiz olduğunu düşünüyorsanız nedenini açıklayınız?*” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların bu sorula ilgili olumlu ve olumsuz görüşleri Grafik 5’te sunulmuştur.

Grafik 5: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Halk Hikâyeleri Tür (Aşk, Kahramanlık vs.) ve İçerik Açısından Yeterliliğine İlişkin Görüşleri *

(*) Bazı öğretmenler birden fazla görüş belirtmiştir.

Grafik 5 incelendiğinde Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin 19’unun (%67) Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin tür ve içerik açısından yeterli olduğuyla ilgili olumlu; 10’unun (%36) ise olumsuz görüşe sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ağırlıklı olan olumlu görüşlerden bazıları şu şekildedir:

“Yeterli derecede örnekler var.” (3 E)

“Bu türü tanıma ve diğer edebî türlerden ayırma açısından yeterli olduğunu düşünüyorum.” (26 K)

“Ortaöğretim düzeyi için yeterlidir.” (25 K)

Olumsuz görüşe sahip katılımcılardan bazılarının görüşleri aşağıda sunulmuştur:

“10. sınıf ders kitaplarında yer alan “Dede Korkut” ve “Battalname” gibi metinler sadeleştirilmelidir. Bizler zor anlıyoruz, öğrenciler hiç anlamıyor.” (2 E)

“Köroğlu hikâyesi kitap içeriğine dâhil edilebilir.” (5 E)

“Ders kitaplarında sadece bir örnek yer alıyor. Bazı ders kitaplarında daha bilindik hikâyeler bulunurken, bazılarında ise az bilinen hikâyeler vardır.” (6 E)

“Yeterince ciddiye alındığını düşünmüyorum.” (8 E)

“Halk hikâyeleri 9, 10. Türk Edebiyatı ve 12. sınıf Dil ve Anlatım ders kitaplarında yer almaktadır. Ders kitaplarındaki metinlerin çok kısa olduğunu düşünüyorum.” (11 E)

“İçerikler seviyeye göre çok yoğun, ağır.” (12 E)

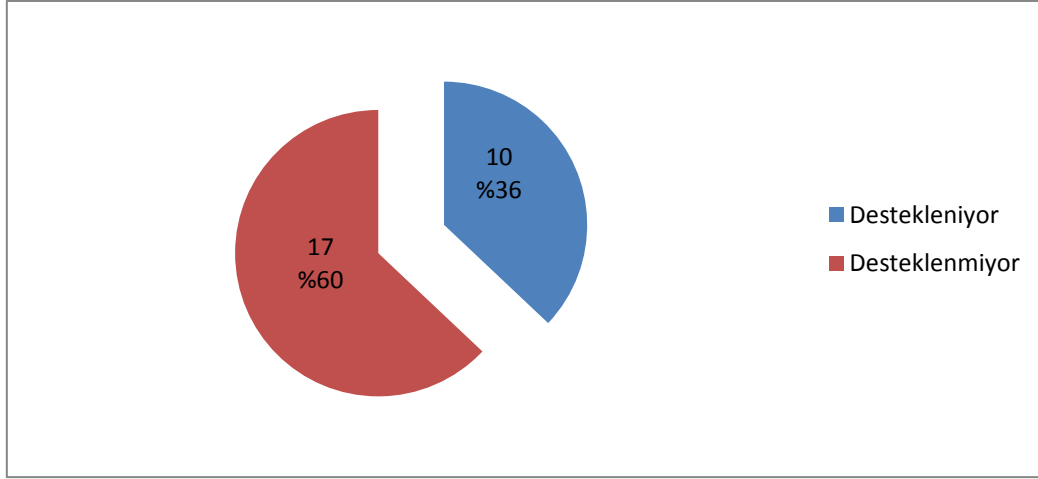
“Bu hikâyeler öğrencilerin yeterince dikkatini çekmiyor.” (22 K)

“Türün tüm özelliklerini yansıtacak metinlerin sayısı oldukça az. Bu nedenle farklı kaynaklara başvurmak zorunda kalıyorum.” (27 K)

“Daha önceki kitaplarda öğütleri anlaşılır hikâyeler varken, şimdikiler çok dinî motif yüklü.” (28 K)

Araştırmanın alt problemlerinden biri de Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk Edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili örneklerin dönemi yansıtan görsellerle desteklenip desteklenmediği ve bu görsellerin yeterince ayrıntılı olup olmadığıyla ilgili görüşlerini almaktır. Bu amaçla katılımcılara “*Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili örneklerin dönemi yansıtan görsellerle desteklendiğini ve bu görsellerin yeterince ayrıntılı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?*” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevapların oranları Grafik 6’da sunulmuştur.

Grafik 6: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Halk Hikâyeleriyle İlgili Örneklerin Dönemi Yansıtan Görsellerle Desteklenip Desteklenmediği ve Bu Görsellerin Yeterince Ayrıntılı Olup Olmadığıyla İlgili Görüşleri *

(*) Bazı öğretmenler görüş belirtmemiştir.

Grafik 6 incelendiğinde, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin 10'unun (%35) Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili örneklerin dönemi yansıtan görsellerle desteklenmediğini ve bu görsellerin yeterince ayrıntılı olmadığını düşündüğü; 17'sinin (%60) ise düşünmediği görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğuna ait olumsuz düşüncelerden bazıları şu şekildedir:

“Yüzeysel olduğu için.” (13 E)

“Ders kitapları zaten yetersiz. Akıllı tahta olduğu için eksikler giderilebilir.” (14 E)

“Akıllı tahta sayesinde daha çok kaynağa ulaşabiliyoruz.” (22 K)

“Bu türün dönemi yansıtmaya gerçekliğini anlatma açısından görsellere çok ihtiyaç var. Var olan görsellerin yeterli olduğunu düşünmüyorum.” (26 K)

“Görsellerin dönemi dahi yansıtmadığını, kalıplaşmış, basit, özensiz olduğunu düşünüyorum.” (27 K)

Bu bağlamda olumlu düşünen katılımcılardan gelen yorumlar ise şu şekildedir:

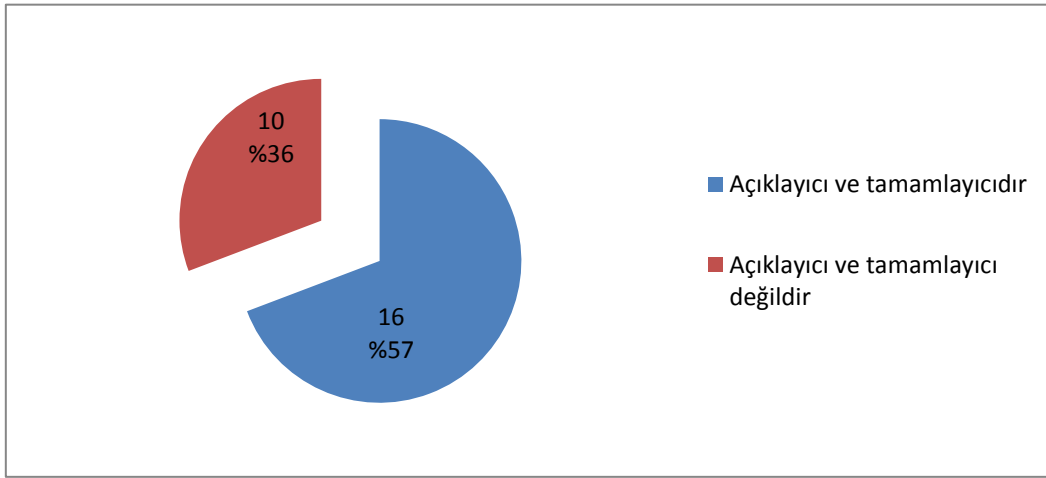
“Yeterlidir. Konunun içeriğini aydınlatmaktadır.” (5 E)

“Görsellerle destekleniyor. Bence bu görseller yeterlidir.” (11 E)

“Bu türün dönemini yansıtmaya gerçekliğini anlatma açısından görsellere çok ihtiyaç var. Var olan görsellerin yeterli olduğunu düşünüyorum.” (26 K)

Araştırmanın bir diğer alt problemi, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin verdiği iletilerin öğrencilerin olumlu kişilik gelişimine uygun nitelikte olduğunu düşünüp düşünmediğine ilişkin algılarını ortaya koymaktır. Bu amaçla, katılımcılara “*Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin verdiği iletilerin öğrencilerin olumlu kişilik gelişimine uygun nitelikte olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?*” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevapların oranları Grafik 7’de sunulmuştur.

Grafik 7: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Halk Hikâyelerinin Verdiği İletilerin Öğrencilerin Olumlu Kişilik Gelişimine Uygun Nitelikte Olduğunu Düşünüp Düşünmediğine İlişkin Görüşleri

Grafik 7 incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun (f 16) Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin verdiği iletilerin öğrencilerin olumlu kişilik gelişimine uygun nitelikte olduğunu; 10’unun (%36) ise uygun olmadığını düşündüğü görülmektedir. Bu soruyla ilgili çoğunlukta olan olumlu yorumlardan bazıları şu şekildedir:

“Özellikle evlilik çağındaki insanların tercihlerini belirlemede ailelerin tepkili yaklaşımlarının yanlışlığını görmeleri, değerlendirebilmeleri olumludur.” (1 E)

“Örneğin ‘Kerem ile Aslı’ hikâyesindeki aşktan gerçek aşkın önemini anlamaktadır.” (5 E)

“Evet. Çünkü erdem, doğruluk vb. değerler evrenseldir.” (17 K)

“Evet. Her şeyden önce seviyorlar halk hikâyesi okumayı. Kahramanlardan etkileniyorlar.” (28 K)

Katılımcıların olumsuz yorumlardan bazıları ise şöyledir:

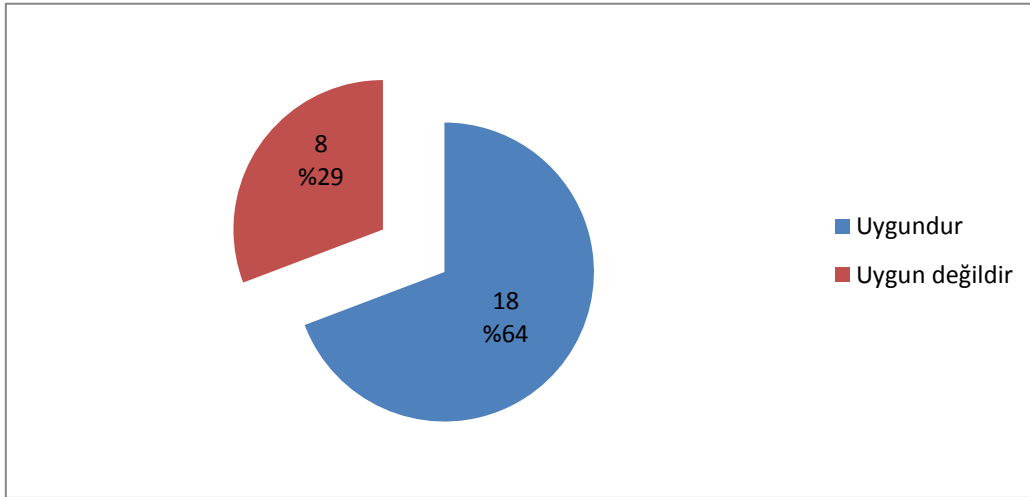
“Hikâyelerde anlatılanlar bugünün gençliğine hitap eden şeyler değil. O nedenle çok keyif aldıklarını düşünmüyorum. Mübalağalı anlatımlarda daha çok eğleniyorlar. Bu anlamda kişilik gelişimleri için uygun mesaj almaları pek mümkün olmuyor. Ancak

aşkı, dini veya milleti için fedakârlık yapmaları gibi mesajlar öğretmenin yönlendirmesiyle alınabiliyor.” (6 E)

“Olağanüstü olaylardan soyutlanarak daha somut hale getirildiğinde olabilir.” (12 E)

Araştırmanın alt problemlerinden biri ise Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin anlatılış biçimi, öğrencilerin dil ve düşünce gelişim düzeyine uygun olup olmadığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda katılımcılara “*Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin anlatılış biçimi, öğrencilerin dil ve düşünce gelişim düzeyine uygun mudur? Neden?*” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplara ilişkin oranlar Grafik 8’de sunulmuştur.

Grafik 8. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Halk Hikâyelerinin Anlatılış Biçimi, Öğrencilerin Dil ve Düşünce Gelişim Düzeyine Uygun Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri *

(*) Bazı öğretmenler görüş belirtmemiştir.

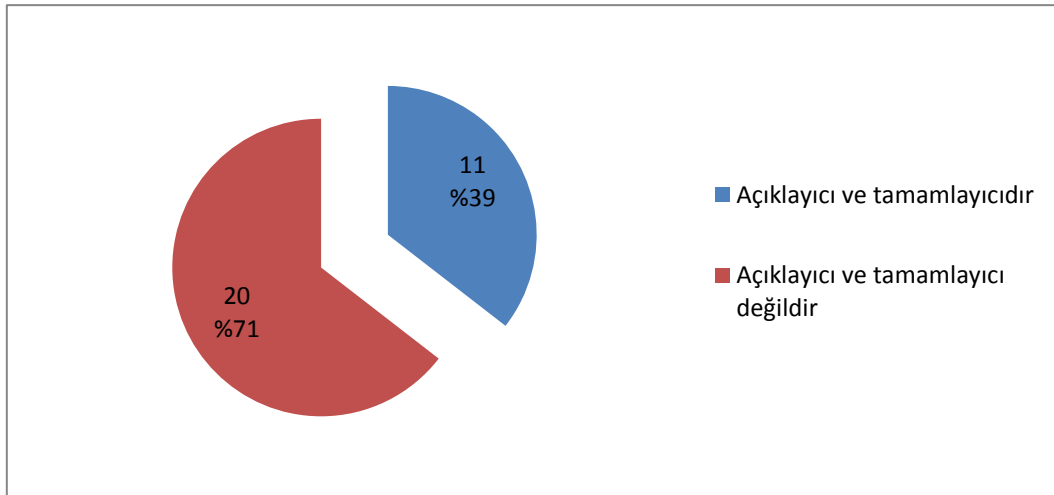
Grafik 8 incelendiğinde katılımcıların 18’i Türk Edebiyatı ders kitaplarında yer alan halk hikâyelerinin anlatılış biçiminin öğrencilerin dil ve düşünce gelişim düzeyine uygun olduğunu; 8’i ise uygun olmadığını düşünmektedir.

Öğretmenlerin halk hikâyelerinin anlatılış biçimi, öğrencilerin dil ve düşünce gelişim düzeyine uygun olup olmadığına ilişkin görüşlerinin de kendi içinde çeliştiği açıkça görülmektedir. Örneğin, “*Sade bir dille yazıldığı için anlaşılırdır.*” (3 E); “*Evet. Metinler günümüz Türkçesine aktarılmıştır.*” (11 E); “*Bu noktada bir eksiklik görmüyorum. Çünkü her anlamda basit seçilmiş metinler.*” (27 K); “*Karşılıklı konuşmalarda yer alan akışkan Türkçe kelimeler olumlu katkı yapmaktadır.*” (5 E) gibi olumlu görüşlere karşın “*Pek sayılmaz. Yüzyıllar öncesinin anlatım biçimleri, günümüz öğrencisi açısından anlaşılmaz olabiliyor.*” (1

E); “Hayır. Dil, nitelikten uzak. Yetkin kalemlerden çıkmadığı için.” (8 E); “Hayır. Dönem Türkçesine yabancı olmalarından kaynaklanıyor.” (12 E); “Çok yetersiz. Çoğunda düşük cümleler var.” (28 K) gibi olumsuz görüşlerin olması da dikkat çekicidir.

Araştırmanın diğer bir alt problemi, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili hazırlık soruları, metin altı soruları ve etkinliklerin bu metinleri açıklayıcı ve tamamlayıcı nitelikte olup olmadığıyla ilgili algılarının ortaya koyulmasıdır. Bu amaçla, katılımcılara “Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili hazırlık soruları, metin altı soruları ve etkinliklerin bu metinleri açıklayıcı ve tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?” sorusu sorulmuş ve alınan cevaplara ilişkin oranlar Grafik 9’da sunulmuştur.

Grafik 9. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Halk Hikâyeleriyle İlgili Hazırlık Soruları, Metin Altı Soruları ve Etkinliklerin Bu Metinleri Açıklayıcı ve Tamamlayıcı Nitelikte Olup Olmadığıyla İlgili Algılarına İlişkin Görüşleri *

(*) Bazı öğretmenler birden fazla görüş belirtmiştir.

Grafik 9 incelendiğinde katılımcıların 20’sinin (%71) Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili hazırlık soruları, metin altı soruları ve etkinliklerin bu metinleri açıklayıcı ve tamamlayıcı nitelikte olmadığını; 11’inin (%39) ise olduğunu düşündüğü görülmektedir. Belirlenen olumlu ve olumsuz görüşlerden bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Sorular fazla ayrıntılı ve dikkatleri dağıtabiliyor.” (2 E)

“Bazı etkinliklerin öğrencilerin seviyelerinin çok altında olduğunu düşünüyorum. Ama bu durum o konuya özgü olmaktan ziyade kitabın tamamıyla ilgili.” (6 E)

“Öğrenciyi zevk ve estetik açıdan yönlendirmeden uzak, kalıp düşünceye yönlendirme gayretinden dolayı.” (8 E)

“Aynı sorular farklı kelimelerle tekrar ediliyor. Öğrenci sıkılıyor. Önemli olan hikâyeyi tanımak, anlamaktır. Sorular çok boğucu.” (19 K)

“Bazı soruların açık olmadığını, aynı soruların tekrar edildiğini ve kazanımlara uygun olmadığını düşünüyorum.” (20 K)

“Öğrencilerin ilgisini çok çekmemekte. Günümüze çok uzak buluyorlar. Manevi değerleri kavrayamıyorlar.” (22 K)

“Özellikle farklı cümle yapılarıyla aynı yargıyı karşılayan soru kalıplarına yer veriliyor. Bu nedenle konuyu tam anlamıyla yansıtamamaktadır sorular.” (23 K)

“Daha kapsamlı sorular, daha çok araştırmaya yöneltecek sorular olmasını tercih ederdim.” (27 K)

“Evet, öğrencilerden doğru cevaplar alıyoruz.” (3 E)

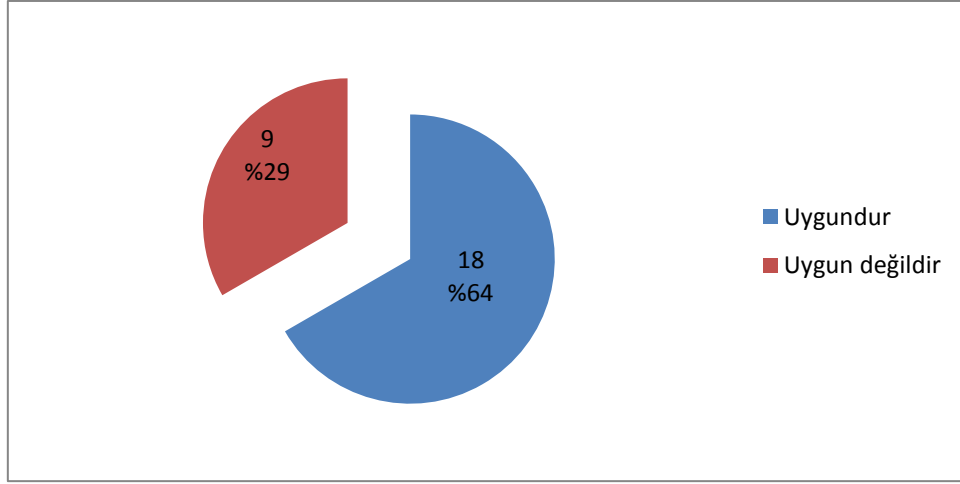
“Evet, kapsayıcı olduğu için.” (13 E)

“Belirtilen bütün özellikleri açıklayıcı ve tamamlayıcı nitelikte, öğrencilerimizin seviyesine uygundur.” (26 K)

Olumlu ve olumsuz görüşler incelendiğinde öğretmenlerin de kendi aralarında çelişkili yorumlara sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, 9E kodlu öğretmen soruların çok zor olduğunu kastederek “*Sorular bazen akademik bir çalışmayı gerektirecek bir program çerçevesinde sorulmuş.*” görüşünü belirtmiştir. Buna karşın 27K kodlu öğretmen “*Tam anlamıyla değil fakat bir hazırlık çalışması gerektiriyor. Daha kapsamlı ve daha araştırmaya yönelik sorular olmasını tercih ederdim.*” görüşünü belirtmiştir. Bu öğretmenlerin demografik bilgileri incelendiğinde 9E kodlu öğretmenin 11-15 yıllık; 27E kodlu öğretmenin ise 1-5 yıllık mesleki kıdeme sahip olduğu görülmektedir. Bu çelişki, mesleğe yeni atılmış öğretmenlerin daha çok öğrenci merkezli eğitim anlayışına sahip olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Araştırmanın bir sonraki alt problemi Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin yalın bir dilinin olduğunu ve öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye uygun olup olmadığına ilişkin algılarının ortaya koyulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda katılımcılara “*Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin yalın bir dilinin olduğunu ve öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?*” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplara ilişkin oranlar Grafik 10’da sunulmuştur.

Grafik 10: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Halk Hikâyelerinin Yalın Bir Dilinin Olduğunu ve Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirmeye Uygun Olup Olmadığına İlişkin Görüşleri*

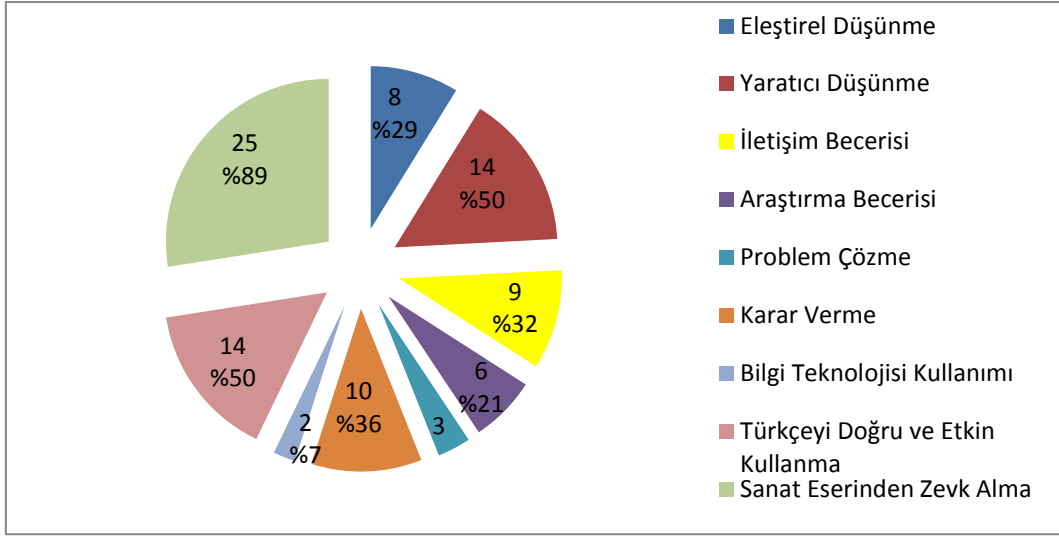
(*) Bazı öğretmenler görüş belirtmemiştir.

Grafik 10 incelendiğinde katılımcıların 18'inin (%64) Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin yalın bir dilinin olduğunu ve öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye uygun olduğunu; 9'unun (%29) ise olmadığını düşündüğü görülmektedir. Bu bağlamda ağırlıklı olan olumlu düşüncelerden bazıları aşağıda sunulmuştur:

Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde yine çelişkili yorumlar görülmektedir. Bazı öğretmenler halk hikâyelerinin dilinin sade, anlaşılır ve yalın olduğunu düşünürken bazıları yabancı sözcük ve tamlamalarla yüklü olduğundan öğrencilerin anlamasını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda “Dil olarak bugün de rahatlıkla anlaşılabilir olduğu için evet düşünüyorum.” (6 E); “Evet. Ama halk hikâyelerini daha çok sevdirmeliyiz. Öğrencilerimiz popüler kültürün dayattığı öğretilere yöneliyorlar genelde.” (14 E); “Zaten tür olarak halk hikâyeleri konuşma diline yakınlar. Bilinmeyen sözcük anlamları da bağlamdan çıkarılmaktadır.” (17 K); “Anlatım ve dil yalın. Bu konuda bir sıkıntı yok.” (19 K); “Genel olarak dil ve anlatım anlaşılabilir düzeyde. Ancak içerik olarak öğrencilerin dikkatini çekmemektedir.” (22 K); “Sadeleştirilmiş metinler olduğu için sıkıntı yaşanmıyor. Anlaşılmayan yanlarında bizler açıklamalarda bulunuyoruz.” (25 K) gibi olumlu görüşlerin yanı sıra “Dil özelliklerinin yalın olduğunu düşünmüyorum. Yabancı sözcük ve tamlamalar korunarak ders kitaplarına alınıyor.” (1 E); “Hayır. Bilinen sözcüklere yer verildiği için.” (3 E); “Kitapta yer alan bazı eski kelimeler anlamları bozulmadan günümüz Türkçesine çevrilmelidir.” (5 E) gibi olumsuz görüşlere rastlamak mümkündür.

Araştırmanın sonuncu alt problemi ise Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı dersinde halk hikâyesi öğretiminin, öğrencilerde hangi becerileri geliştirdiğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaçla, katılımcılara “*Sizce Türk edebiyatı dersinde halk hikâyesi öğretiminin, öğrencilerde hangi becerileri geliştirdiği gözlenebilmektedir?*” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplara ilişkin oranlar Grafik 11’de sunulmuştur.

Grafik 11: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Türk Edebiyatı Dersinde Halk Hikâyesi Öğretiminin, Öğrencilerde Hangi Becerileri Geliştirdiğine İlişkin Oranlar *

(*) Öğretmenlerden bazıları birden fazla görüş belirtmiştir.

Grafik 11 incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu (%89) Türk edebiyatı dersinde halk hikâyesi öğretiminin, öğrencilerde sanat eserinden zevk alma; %50’si Türkçeyi doğru ve etkin kullanma; %50’si yaratıcı düşünme; %36’sı karar verme; %32’si iletişim; %29’u eleştirel düşünme; %21’i araştırma; %11’i problem çözüme; %7’si bilgi teknolojisi kullanımı becerilerini geliştirdiğini düşünmektedirler.

Öğretmenlerin belirttikleri bu görüşler, halk hikâyeleri aracılığıyla öğrencilere kazandırılması olağan becerilerdir. Aynı zamanda bu beceriler, ders kazanımlarının ve amaçlarının içinde de yer almaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışmada belirlenen alt problemlerle ilgili şu sonuçlara varılmıştır:

1- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin tür (aşk, kahramanlık vs.) ve içerik açısından yeterliliğine ilişkin algılarının belirlenmesi alt problemiyle ilgili olarak görüşlerine başvuru olan yirmi sekiz Türk dili ve edebiyatı öğretmeninden 19’unun Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin tür ve

içerik açısından yeterli olduğuyla ilgili olumlu; 10'unun ise olumsuz görüşe sahip olduğu belirlenmiştir.

2- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk Edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili örneklerin dönemi yansıtan görsellerle desteklenip desteklenmediği ve bu görsellerin yeterince ayrıntılı olup olmadığıyla ilgili görüşlerinin belirlenmesi alt problemiyle ilgili olarak Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin 17'sinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili örneklerin dönemi yansıtan görsellerle desteklenmediğini ve bu görsellerin yeterince ayrıntılı olmadığını düşündüğü; 10'unun ise düşünmediği görülmektedir.

3- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin verdiği iletilerin öğrencilerin olumlu kişilik gelişimine uygun nitelikte olduğunu düşünüp düşünmediğine ilişkin algılarının belirlenmesi alt problemiyle ilgili olarak Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinden 16'sının Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin verdiği iletilerin öğrencilerin olumlu kişilik gelişimine uygun nitelikte olduğunu; 10'unun ise uygun olmadığını düşündüğü belirlenmiştir.

4- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin anlatılış biçimi, öğrencilerin dil ve düşünce gelişim düzeyine uygun olup olmadığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi alt problemiyle ilgili olarak öğretmenlerin 18'inin Türk Edebiyatı ders kitaplarında yer alan halk hikâyelerinin anlatılış biçiminin öğrencilerin dil ve düşünce gelişim düzeyine uygun olduğunu; 8'inin ise uygun olmadığını düşündüğü belirlenmiştir.

5- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili hazırlık soruları, metin altı soruları ve etkinliklerin bu metinleri açıklayıcı ve tamamlayıcı nitelikte olup olmadığıyla ilgili algılarının ortaya koyulması alt problemiyle ilgili olarak katılımcıların 20'sinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyeleriyle ilgili hazırlık soruları, metin altı soruları ve etkinliklerin bu metinleri açıklayıcı ve tamamlayıcı nitelikte olmadığını; 11'inin ise uygun olduğunu düşündüğü belirlenmiştir.

6- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin yalın bir dilinin olduğunu ve öğrencilerin söz varlığını geliştirecek nitelikte olup olmadığına ilişkin algılarının belirlenmesi alt problemiyle ilgili olarak katılımcıların 18'inin Türk edebiyatı ders kitaplarındaki halk hikâyelerinin yalın bir dilinin olduğunu ve öğrencilerin söz varlığını geliştirecek nitelikte olduğunu; 9'unun ise olmadığını düşündüğü belirlenmiştir.

7- Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin Türk edebiyatı dersinde halk hikâyesi öğretiminin, öğrencilerde hangi becerileri geliştirdiğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi alt

problemiyle ilgili olarak katılımcıların büyük çoğunluğunun (%89) Türk edebiyatı dersinde halk hikâyesi öğretiminin, öğrencilerde sanat eserinden zevk alma; %50'sinin Türkçeyi doğru ve etkin kullanma; %50'sinin yaratıcı düşünme; %36'sının karar verme; %32'sinin iletişim; %29'unun eleştirel düşünme; %21'inin araştırma; %11'inin problem çözme; %7'sinin bilgi teknolojisi kullanımı becerilerini geliştirdiğini düşündüğü saptanmıştır.

Araştırma verileri incelenirken bu metinlerden istenilen biçimde yararlanılmadığı veya yararlanılmaya çalışılsa da öğrencilerin dikkatini çekmemesi ve “eski” metinler olarak nitelendirilmesi halk hikâyesi öğretimi adına olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Halk hikâyeleriyle ilgili bu tür olumsuz yargıları yenmek için öncelikler öğretmenlerimizin bu türü sevdirmem gibi bir çabası olmalıdır. Bunun için ders kitaplarında yer alan örneklerin yanı sıra içinde kültürümüzden birçok öge barındıran halk hikâyelerinin farklı örnekleri de sınıf ortamına getirilmeli ve bu hikâyelerdeki olağanüstülüklerin asıl amaçları titiz bir şekilde açıklanmalıdır. Çalışma verileri içerisinde öğrencilerin halk hikâyelerindeki olağanüstü öğeleri gerçekçi bulmadıkları ve bu sebeple bu türe karşı ilgisizlik duydukları yorumlarının yer aldığı görülmüştür. Öğretmenlerin aslında bu hikâyelerin gerçek veya gerçeğe yakın hikâyeler olduğunu farklı örneklerle açıklaması dikkat çekici olabilir. Masallardaki gerçek dışı özellikler gibi halk hikâyelerindeki olağanüstülüklerin öğrencilere abartılı veya gülünç gelmemesi için türün özelliklerinin iyi kavratılması gerekmektedir.

Bazı özellikleri dolayısıyla masalları andıran halk hikâyeleri de tıpkı masallar gibi öğrencilere sevdirebilir. Bunun için içinde bazı değerlerimizin yer aldığı halk hikâyeleri dikkat çekici olabilir. Hâli hazırda liselerimizde okutulan ders kitapları incelendiğinde 9. ve 10. sınıf Türk edebiyatı ders kitaplarında birkaç halk hikâyesi örneğine yer verildiği görülmektedir. 9. sınıf ders kitabında Ferhat ile Şirin; 10. sınıf ders kitabında ise Arzu ile Kamber halk hikâyesine rastlanmaktadır. Savaşkan (2016), “Edebiyat Derslerinin Aktardığı Toplumsal Ahlâkî Değerler” isimli çalışmasında ders kitaplarında yer alan bu halk hikâyelerinin aktardığı toplumsal ahlâkî değerleri tespit etmiştir. Bu çalışmada 9. sınıf ders kitabında yer alan Ferhat ile Şirin halk hikâyesinde “*çalışkanlık, duyarlılık, misafirperverlik, sevgi, sorumluluk*”; 10. sınıf ders kitabında yer alan Arzu ile Kamber halk hikâyesinde ise “*adil olma, aile birliğine önem verme, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, sorumluluk, misafirperverlik, sevgi, saygı, yardımseverlik*” gibi değerlerin yer aldığı saptanmıştır. Bu bağlamda hangi halk hikâyesinin hangi değer eğitimini aktarmada kullanılabileceğine ilişkin daha çok çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Genellikle ülkemizde Türk Edebiyatı dersinde halk hikâyesi kullanımı, bunların öğretmenler ve öğrenciler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesi üzerine yapılan

çalışmaların yetersizliği bilinmektedir. Bu sebeple, genelde Türk dili ve edebiyatı öğretimi alanıyla, özelde ise halk edebiyatı türleriyle ilgili çalışmalar nitelik ve nicelik itibarıyla artırılmalıdır.

Halk hikâyelerini öğrencilere sevdirmek için farklı etkinliklerde kullanılması fayda sağlayabilir. Halk edebiyatının farklı türlerinde uygulanabildiği gibi halk hikâyeleri de öğrenciler için hem eğlendirici hem de öğretici olan drama etkinliklerinde kullanılabilir. Öğrencilerin halk hikâyelerini etkin olarak kullanabileceği proje ve performans ödevi verilebilir.

Şekil özelliği itibarıyla anlatıcının müdahale edebileceği halk hikâyelerinin mensur kısımları öğrencilere yeniden yazdırılarak onların bir halk hikâyesi oluşturulması sağlanabilir. Böylece halk hikâyelerinin özelliklerini öğrenci daha iyi kavrayabilir.

Halk hikâyelerinin günümüzde âşıklar tarafından da anlatıldığını öğrencilere göstermek ve onların bu türe karşı ilgilerini artırmak adına âşıkların davet edildiği etkinlikler düzenlenebilir veya öğrenciler bu türün hâlâ yaşatıldığı ortamlara götürülebilir.

Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin halk hikâyeleriyle ilgili bilgi ve becerileri artırılmalı, hizmet içi seminerlerde bu türün öğretilmesine yönelik çalışmalar olmalıdır. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri adına Türk dili ve edebiyatı eğitimi alanında yapılan çalışmalar tanıtılmalı ve öğretmenlerin bilgi şöleni, seminer ve panellere katılması sağlanmalıdır.

Geleceğimizi emanet edeceğimiz gençlerimize millî kimlik kazandırmak için Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Özellikle edebiyat derslerinde kullanılan metinlerin kültür aktarıcılığı özelliğinin ağır basması gerektiğini öğretmen bilmeli ve bu bağlamda yol gösterici olmalıdır.

Kaynaklar

- ALPTEKİN, A. B. (1997). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- BORATAV, P. N. (1988). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*. İstanbul: Adam Yayınları.
- ELÇİN, Ş. (1986). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- KANTEMİR, E. (1976). *Türkiye’de Liselerde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- KAYA, D. (2010). *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KOMİSYON. (2011). *Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- KOMİSYON, (2015). *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB.
- KÖSE, N. (1996). Araştırmalar. *Türk Halk Hikâyelerinde Yapı*. Ankara: Millî Folklor Yayınları.

- OĞUZ, M. Ö. (2008). *Halk Hikâyeleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- SAVAŞKAN, V. (2016). Edebiyat Derslerinin Aktardığı Toplumsal Ahlâkî Değerler. *Uluslararası Gençlik ve Ahlâk Sempozyumu*. 1104-1119; 6-7-8- Ekim. Sinop.
- Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*. (2002). Cilt II, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Türkçe Sözlük*. (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YILAR, Ö. (2010). *Halk Bilimi ve Eğitim*. Ankara: Pegem.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.